

XOTIRA HAQIDA TUSHUNCHA VA UNING NERV FIZALOGIK ASOSI

Erdonov Islomiddin Xursandovich

Denov tadbirkorlik va pedagogika insituti o'qtuvchisi:

Normamatov Jaloliddin Toshmamatovich

DTPI Pedagogika fakulteti

Jismoniy madaniyat talabasi :

Akhmedovdiyorbek7@gmail.com

ANNOTATSIYA:

Futbol — dunyo bo‘ylab eng mashhur sport turlaridan biri hisoblanadi. Futbolning 19-20 asrlarda rivojlanishi nafaqat sport olamiga, balki ijtimoiy va madaniy sohalarga ham katta ta‘sir ko‘rsatdi. Ushbu maqolada futbolning kelib chiqishi, 19-asrda Buyuk Britaniyada futbolning rasmiylashtirilishi va uni global miqyosda tarqatishdagi roli haqida so‘z yuritiladi. Futbolning rivojlanishi, professional o‘yinchilar, xalqaro musobaqalar va FIFA tashkilotining shakllanishi haqida batafsil tahlil qilinadi. 20-asrda futbolning ijtimoiy va madaniy roli, shuningdek, jahon bo‘ylab futbolni ommalashtirishda televizion va radio vositalarining ahamiyati ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, futbolning xalqaro musobaqalarda, jumladan, **FIFA Jahon Chempionati** va **UEFA Chempionlar Ligasi** kabi yirik turnirlarda jamiyatdagi ahamiyatini va uning o‘zaro xalqlararo munosabatlarni qanday mustahkamlashiga ta‘siri tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Futbol tarixi, futbolning rivojlanishi, 19-asr, 20-asr, sport madaniyati, futbolni xalqaro miqyosda tarqatish, futbol jamiyatdagi roli, FIFA, xalqaro futbol musobaqalari.

АБСТРАКТНЫЙ:

Футбол — один из самых популярных видов спорта в мире. Развитие футбола в 19-20 веках оказало значительное влияние не только на мир спорта, но и на социальные и культурные сферы. В этой статье рассматриваются происхождение футбола, официальное признание футбола в Великобритании в 19 веке и его роль в распространении спорта на глобальном уровне. Подробно анализируется развитие футбола, профессиональные игроки, международные соревнования и формирование организации ФИФА. Рассматриваются

социальная и культурная роль футбола в 20 веке, а также значение телевидения и радио в популяризации футбола по всему миру. Также анализируется значимость футбола в международных соревнованиях, включая крупные турниры, такие как Чемпионат мира по футболу ФИФА и Лига чемпионов УЕФА, и его влияние на укрепление международных отношений.

Ключевые слова: История футбола, развитие футбола, 19-й и 20-й века, спортивная культура, распространение футбола на международном уровне, роль футбола в обществе, ФИФА, международные футбольные соревнования.

ABSTRACT:

Football is one of the most popular sports worldwide. The development of football in the 19th and 20th centuries had a significant impact not only on the world of sports but also on social and cultural fields. This article discusses the origins of football, the official establishment of football in Great Britain in the 19th century, and its role in spreading the sport globally. It provides a detailed analysis of the development of football, professional players, international competitions, and the formation of the FIFA organization. The social and cultural role of football in the 20th century, as well as the importance of television and radio in popularizing football worldwide, is examined. The article also analyzes the significance of football in international competitions, including major tournaments such as the FIFA World Cup and the UEFA Champions League, and its impact on strengthening international relations.

Key words: History of football, development of football, 19th century, 20th century, sports culture, spreading football internationally, football's role in society, FIFA, international football competitions.

Kirish

1. Futbolning Kelib Chiqishi va 19-asrda Rivojlanishi

Futbolning ildizlari qadimgi tsivilizatsiyalarga, xususan, Xitoy, Yunoniston, Rim va Meksika sportlariga borib taqaladi. Ammo zamonaviy futbolning shakllanishi 19-asrning ikkinchi yarmida Buyuk Britaniyada boshlangan. 1863-yilda Angliya Futbol Assotsiatsiyasi (The Football Association) tashkil etilishi bilan futbolning rasmiy qoidalari ishlab chiqildi va sportning o'zi tashkil topdi. O'sha vaqtda futbolning asosiy qoidalari aniq belgilandi, va bu futbol o'yinining barcha dunyo bo'ylab ommalashishiga turtki bo'ldi.

Shu vaqt ichida futbolni o'ynashning umumiy qoidalari, har bir o'yinchining rolini aniq belgilash va hakamlarning o'yin davomida qanday qarorlar qabul qilishi haqida aniq ko'rsatmalar ishlab chiqildi. Futbolning bu shakllanishi nafaqat sport olamiga, balki ijtimoiy va madaniy sohalarga ham katta ta'sir ko'rsatdi.

2. 20-asrda Futbolning Global Tarqalishi va FIFA Tashkiloti

Futbolning 20-asrda global miqyosda ommalashuvi jahon bo'yicha sportga bo'lgan munosabatni o'zgartirdi. Bu davrda futbol nafaqat Britaniya, balki Yevropa, Janubiy Amerika va boshqa qit'alar bo'ylab keng tarqala boshladi. 1904-yilda FIFA (Xalqaro Futbol Federatsiyalari Assotsiatsiyasi) tashkil etildi, bu futbolni global miqyosda boshqaradigan asosiy tashkilotga aylandi.

1930-yilda, futbolning tarixida ilk bor FIFA Jahon Chempionati o'tkazildi. Bu musobaqa nafaqat futbolning rivojlanishiga, balki millatlar o'rtasida ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashga yordam berdi. Keyinchalik, bu chempionat dunyo bo'ylab futbolni ommalashtirish va jamiyatdagi rolini yanada kuchaytirishga yordam berdi.

20-asrda futbol jahon miqyosida rivojlanishni davom ettirib, o'yinlar, professional futbolchilar, jamoalar va murabbiylar darajasida yuqori sifatga erishdi. UEFA Chempionlar Ligasi va boshqa xalqaro musobaqalar ham sport olamida yangi bosqichni boshlab berdi. Televizor va radio vositalarining rivojlanishi bilan futbol musobaqalarini tomosha qilish osonlashdi va bu futbolni yanada ommalashtirdi.

3. Futbolning Jamiyatdagi Roli

19-20 asrlarda futbol jamiyatdagi rolini kuchaytirdi. Futbol, dastlab, yuqori ijtimoiy sinflar vakillari tomonidan o'ynalgan bo'lsa-da, 20-asrda bu sport keng ommalashdi. Futbol jamoalari tashkil topib, ularning o'yinlari odamlarning bir-biri bilan aloqasini mustahkamladi. Shu bilan birga, futbolning rivojlanishi nafaqat o'yinchilarni, balki millionlab muxlislarni ham birlashtirdi.

Futbolning ijtimoiy roli alohida ahamiyatga ega bo'ldi. Masalan, futbolni o'ynash orqali ijtimoiy sinflar o'rtasidagi chegara va tafovutlar yengildi. Futbol orqali yoshlar o'z orzularini amalga oshirish va ijtimoiy aloqalar o'rnatish imkoniyatiga ega bo'lishdi.

Shuningdek, futbol xalqaro musobaqalarda, masalan, FIFA Jahon Chempionati yoki UEFA Chempionlar Ligasi musobaqalarida xalqlarni birlashtiruvchi rol o'ynadi. Bu turnirlar faqat sport o'yinlari sifatida qabul qilinmay, ular o'zaro hamkorlik va do'stlikni mustahkamlashda muhim rol o'ynadi.

4. Futbolning Madaniy Ta'siri

Futbolning global tarqalishi va ommalashishi, ayniqsa, 20-asrning o'rtalarida, jahon miqyosida sport madaniyatini yaratishga yordam berdi. Televizion va radio vositalari futbolni keng ommalashtirishda muhim rol o'ynadi, bu esa futbol musobaqalarining xalqaro tomoshabinlar tomonidan tomosha qilinishiga olib keldi. Futbolning madaniy ahamiyati ham ortdi: futbol o'yinlari nafaqat sport, balki madaniyatning ajralmas qismiga aylandi. Futbolning tomoshasi ham o'ziga xos sport san'ati sifatida qabul qilindi.

Futbolning rivojlanishi ijtimoiy hayotning turli jabhalariga ta'sir ko'rsatdi. Futbolning o'yinlari, yoshlarni ijtimoiy hayotga jalb qilishda, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishda, ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashda va hatto siyosiy masalalarda ham muhim rol o'ynadi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Blanchard, P. (2008). *The History of Soccer: A Global Game*. New York: Sports Press.
2. Klein, A. (2010). *Football: A Cultural History*. London: Routledge.
3. Mason, J. (2005). *The Beautiful Game: Football and Society*. Oxford: Oxford University Press.
4. FIFA (2010). *FIFA World Cup: The History*. Zurich: FIFA Publications.
5. Jones, L. (2004). *Soccer and Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.

